

*Гончарова А.С.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Некоз А.Н.,
д-р геогр. наук, проф.
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
goncharova300@ukr.net*

САМОСТІЙНІСТЬ ТА ТВОРЧІСТЬ ЯК НЕОБХІДНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЩО МОЖЛИВО ЗДОБУТИ ПІД ЧАС ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ЗВО

Університетська освіта надає майбутнім фахівцям у сфері екології ряд важливих компетентностей, що надалі допоможе їм опанувати професійні знання, уміння і навички. Такими видами компетентностей є самостійність та творчість. Їх можна здобути завдяки виконанню різних видів самостійних робіт під час навчання в університеті, зокрема роботі зі звітними документами. Працюючи з рефератом, курсовою або кваліфікаційною роботою студенту пропонується обрати тему своєї роботи та мету дослідження тим самим починаючи свій шлях в отриманні вище перерахованих компетентностей. Саме тут ми задаємось двома питаннями: «Що таке документація?» та «З якими документами працює фахівець в сфері екології?».

Документація – сукупність офіційно визнаних, взаємопов'язаних та складених у визначеній формі документів, які містять передбачувану інформацію про виріб, процес або діяльність даного підприємства. Відповідно до області в якій ця документація застосовується її поділяють на бухгалтерську, конструкторську, нормативну, наукову, технічну, товарну тощо [1,2].

Фахівець у сфері екології стикається з безліччю документів. Це запити, звіти, службові та пояснювальні записки тощо. Для формування таких компетентностей автори розробили й запропонували студентам детальні вимоги щодо оформлення різноманітної документації. Це можуть бути реферати, курсові роботи, звіти з виконання практичних робіт, польових практик, наукових досліджень, кваліфікаційні або наукові роботи й т. ін. Також це можуть бути тези, статті для наукових журналів.

Вимоги до структури документа, починаючи з оформлення титульного листа, вступу, розділів, висновків та закінчуючи оформленням рисунків, таблиць, посилань у тексті та списку використаних першоджерел прописані детально з визначенням кількості балів за оформлення кожної складової. Максимальна кількість балів яку можна отримати за умов повного дотримання цих вимог – 100 балів. Таке оцінювання відповідає шкалі оцінювання ECTS.

Вступ до роботи має містити актуальність дослідження що розкривається у тексті роботи. Важливими є обґрунтування теоретичної основи дослідження, аргументованість важливості дослідження обраної теми та розкриття сутності і стану вивчення проблеми. Також мають бути вказані обґрунтування методологічної основи дослідження, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження. Поставлені завдання неухильно мають відповідати вказаній меті. Але добре відомо, що дуже важко переконати студента вдумливо прочитати настанови щодо необхідності виконати всі вимоги до оформлення документа. І, безумовно, тут повинні з'явитися критерії оцінювання виконання кожної вимоги. Наприклад, при відсутності визначення актуальності роботи, автор може втратити 3 бали. За відсутність обґрунтування теоретичної основи дослідження – 1,5 бала, аргументів щодо важливості дослідження – 2,5 бали, розкриття стану вивчення проблеми – 2 бали, обґрунтування методологічної основи дослідження – 1 бал. Не чітко, не лаконічно визначені мета, об'єкт та предмет досліджень варті 5 балів. Якщо всі ці вимоги було враховано студентом, то він за написаний Вступ отримає 15 балів.

Основний зміст документа також має відповідати ряду вимог. В ньому мають бути наявні розкриття змісту роботи в кожному із розділів та відповідно до поставлених завдань, пояснення сучасного стану вивчення та розв'язання питання що досліджується, розкриття теоретичних аспектів проблеми, критичні зіставлення та узагальнення різних точок зору та підходів до постановки та розв'язання визначеної проблеми, аналіз висвітлення проблеми дослідження у вітчизняній та закордонній практиці, власна точка зору автора та узагальнення за результатами пошуково-аналітичної роботи у кожному розділі/підрозділі роботи. Важливими є відповідність змісту роботи темі та затвердженому плану, які були сформульовані у вступі роботи, та використання фактологічного матеріалу в роботі. Треба наголосити, що коректне використання понятійно-термінологічного апарату екології в роботі є надзвичайно важливим. Таким чином, спеціаліст-еколог демонструє свої знання з досліджуваної теми так і свою досвідченість загалом. Тільки володіючи професійним понятійно-термінологічним апаратом екологічної науки можна створити якісний документ. Якщо зміст роботи не відповідає сформульованій темі та змісту, які були визначені, то він втрачає 7 балів. Відсутність пояснення сучасного стану досліджуваного питання коштують студенту - 4 бали, розкриття теоретичних аспектів проблеми 3 бали, критичні зіставлення й узагальнення різних точок зору та підходів до постановки та розв'язання визначеної проблеми – 3 бали, аналіз висвітлення проблеми дослідження у вітчизняній та закордонній практиці -2 бали, власна точка зору автора та узагальнення за результатами пошуково-аналітичної роботи у кожному розділі/підрозділі роботи – 4,5 бали, коректність використання понятійно-термінологічного апарату екології – 3,5 бали, використання фактологічного матеріалу та фондових матеріалів підприємств – 3 бали. За умови дотримання вимог щодо критеріїв оцінки можна отримати загалом 30 балів.

Ілюстративний матеріал (рисунок, таблиці, схеми та ін.) в роботі має бути доцільним і обґрунтованим. Безпосередньо у тексті роботи повинні бути посилання на ілюстративний матеріал. Коли ілюстрації відповідають даним вимогам студент отримує загалом 20 балів.

Висновки мають відповідати поставленим завданням та загальній структурі роботи, бути аргументованими та повними. Обов'язковими є дотримання логічності викладу висновків та наявність в них практичних рекомендацій. Обґрунтованість власної точки зору щодо того чи іншого питання у висновках – одне з головних завдань, яке має виконати студент-еколог під час створення документа. За відповідність завданням та структурі роботи, аргументованість, логічний виклад та наявність практичних рекомендацій автор отримує по 5 балів за кожен показник. Якщо висновки сформульовані та структуровані студентом відповідно, то він отримує цілком 20 балів.

Список використаних джерел неодмінно має бути наявним в роботі. Якщо автор роботи врахує всі вимоги до оформлення списку першоджерел, він отримає 15 балів. Обсяг використаних при написанні роботи першоджерел має бути не менше 15. Таким чином, можна буде стверджувати, що досліджуване питання було детально опрацьовано студентом. Бажано, щоб це були матеріали різного характеру: навчальна література (навчальні посібники та підручники), матеріали наукової та науково-методичної літератури (монографії, періодичні видання, автореферати, тексти дисертацій та ін.), інтернет-ресурси, законодавчі матеріали, нормативно-правові документи, стандарти, фондові матеріали підприємств тощо. Важливим при створенні цих документів безумовно є використання іноземних першоджерел. Обов'язковим є дотримання вимог технічного оформлення й бібліографічного опису використаних джерел та дотримання етики посилань на першоджерела, адекватність цих посилань і відповідність посилань списку використаних джерел. Використання необхідного та оптимального обсягу першоджерел оцінюється у 4 бали. За умови використання інформації з джерел, що науково не обґрунтовані джерел автор втрачає 5 балів. Дотримання вимог технічного оформлення та бібліографічного опису використаних джерел обійдеться студенту у 1,5 бала дотримання етики посилань у 1 бал, відповідність посилань списку використаних джерел - 1,5 бала, використання різноманітних, у т.ч. закордонних джерел - 2 бали [3].

На нашу думку, такі детально прописані вимоги з конкретними критеріями можуть значно допомогти при підготовці до створення будь-якого письмового документа. Також, при чіткому дотриманні наданих докладних вимог, студент-еколог зможе отримати такі необхідні професійні компетентності, як самостійність і творчість. Такі якості необхідні фахівцю у галузі екології, охорони навколишнього середовища, екологічної безпеки, бо значна кількість звітної документації та опрацювання різноманітних документів з подальшим прийняттям важливих управлінських рішень потребує самостійності та творчого підходу.

Список використаних джерел

1. Документаційне забезпечення діяльності установи: навч. посіб. / Ж. В. Мина, Н. О. Думанський; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 187 с.
2. Швецова-Водка Г.М. Загальна теорія документа і книги. Київ : Знання, 2014. 405 с. (Вища освіта XXI століття) ISBN 978-966-346-642-2.
3. Гончарова А., Некос А. СОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕЯКИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ. Екологічна безпека – сучасні напрямки та перспективи вищої освіти : II Міжнар. Інтернет - конф., м. Харків, 25 лют. 2022 р. Харків, 2022. С. 145–147.